

Leszek Jańczuk

Kim jest Melchisedek?

Imię

Melchisedek, hebr. מֶלְכִי־צְדָק („król mój [jest] sprawiedliwością”), gr. Μελχισέδεκ, łac. Melchisedech; imię własne, mające pewne analogie w onomastyce Amorejczyków; podobne imię w okresie amarneńskim nosi król Jerozolimy Adonisedek („pan mój [jest] sprawiedliwością” – Jz 10, 1. 3).

Stary Testament o Melchisedeku

Imię Melchisedek pojawia się w ST tylko dwa razy. Po raz pierwszy ma to miejsce podczas spotkania Abrahama z królem Sodomy (Rdz 14, 17-24). Spotkanie miało polityczny charakter i było to dwóch wodzów po nieoczekiwanym zwycięstwie nad wspólnym wrogiem, koalicją Kedorlaomera. Dzięki interwencji Abrahama król Sodomy, nieoczekiwanie, z przegranego znalazł się nagle w obozie zwycięzców. Pertraktuje więc z Abrahamem, usiłując wyciągnąć dla siebie jak największe korzyści z nieoczekiwanego zwycięstwa. Wtedy pojawia się wśród nich Melchisedek:

Melchisedek zaś, król Salemu, wyniósł chleb i wino. A był on kapłanem Boga Najwyższego. I błogosławił mu, mówiąc: Niech będzie błogosławiony Abram przez Boga Najwyższego, stwórcy nieba i ziemi. I niech będzie błogosławiony Bóg Najwyższy, który wydał nieprzyjaciół twoich w ręce twoje. A Abram dał mu dziesięcinę ze wszystkiego. (Rdz 14, 28-20).

Po tym postać Melchisedeka „znika” tak nagle, jak nagle się pojawiła. Król Sodomy i Abraham mogli wrócić do wznowienia pertraktacji, związanych z nową sytuacją polityczną.

Melchisedek określony tu został jako: עֲלִיּוֹן לְאֵל כֹּהֵן לַאֵל, LXX: ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου, *kapłan Boga Najwyższego* (Rdz 14, 18) i jest to pierwsza osoba w *Biblii* nazwana kapłanem, a więc kimś, kto reprezentuje Boga przed ludźmi, kimś kto pośredniczy między Bogiem a ludem. Bóg, którego reprezentuje to אֵל עוֹלָם (*Bóg Najwyższy*).

אֵל jest ogólnym określeniem bóstwa (podobnie jak greckie θεός, czy łacińskie *deus*), oznacza ono moc, potęgę¹. אֵל bywa dokładniej określany w wyrażeniach typu אֵל עוֹלָם (bóg wieczny), אֵל שְׂדֵי (bóg wieczny), אֵל רֹאִי (bóg widzący). Określenie אֵל עֲלִיּוֹן poza Rdz 14, 18 występuje jeszcze w wielu innych miejscach ST (Lb 24, 16;

¹ S. Łach, *Księga Rodzaju*, s. 346.

Pwt 32, 8; Iz 14, 14; Ps 7, 17; 49, 14; 56, 3; 77, 56). Samo עֲלֵי־יְיָ jest wczesnopalestyńskim, przedizraelskim określeniem Boga, wyrażającym Jego transcendencję, LXX zawsze go tłumaczy przez ὕψιστος (*Najwyższy*), również NT traktuje ὕψιστος jako ekwiwalent hebrajskiego עֲלֵי־יְיָ .

Miejsce spotkania Abrahama z Melchisedekiem autor Rdz 14, 17 lokalizuje w bliżej nieznannej dolinie Szewe (LXX: ἡ κοιλὴ τῆς Σαωης, TM: עֲמֹק הַשָּׁוַי), nazwaną też doliną królewską (LXX: τὸ πεδῖον βασιλείως, TM: עֲמֹק הַמְּלָכִים). Tradycja żydowska lokalizowała to spotkanie w miejscu gdzie później zbudowano świątynię jerozolimską, samarytanie na górze Garizim, a chrześcijanie na Golgocie. Niektórzy uważali, że spotkanie to dokonało się na górze Tabor². W rzeczywistości do owego spotkania nie mogło dojść w żadnym z wymienionych miejsc z tego względu, iż miało ono miejsce w dolinie (Rdz 14, 17).

Po raz drugi Melchisedek pojawia się w Ps 110, 4:

TM: $\text{אֶתְהַכְהֵן לְעוֹלָם עַל־דְּבָרָי מְלִכֵי־צָדֵק}$

LXX: Σὺ εἶ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισέδεκ

Co znaczy: *Ty jesteś kapłanem na wieki według porządku Melchisedeka.*

Tu również brakuje wyjaśnienia kim jest Melchisedek, a przyznanie jego kapłaństwu wyższej rangi niż Aaronowemu czyni jego postać jeszcze bardziej tajemniczą niż w Rdz 14. Psalmista przeciwstawia się tym samym rozpowszechnionemu w jego czasach pogładowi, że urząd kapłański pojawił się dopiero wraz z Aaronem oraz że każdy kapłan musi być potomkiem Aarona (Lb 3, 10; Ezdr 2, 59-62; Neh 7, 63-65).

Różnica pomiędzy Rdz 14 a Ps 110 polega na tym, że tam Melchisedek jest kapłanem Boga Najwyższego, tu natomiast zaznacza się, że jego kapłaństwo trwa na wieki i od niego weźmie początek kapłaństwo mesjańskie. Wzmianka o Melchisedeku w Rdz 14, 18-20 powoduje, że Melchisedek staje się tym samym pierwszą osobą, o której Biblia mówi, że był kapłanem. Jest więc pierwszym kapłanem Boga. Dlatego dla autora Ps 110 jest on wzorem kapłaństwa mesjańskiego. Ostatni więc kapłan, kapłan wieku mesjańskiego, weźmie swój początek właśnie od Melchisedeka, nie od Aarona.

Interpretacje Melchisedeka

Tajemnicza postać Melchisedeka, niewyjaśniona na kartach biblijnych, była przed-

² Michel, *Μελχισέδεκ*, TWNT, Bd. IV, S. 573.

miotem najrozmaitszych spekulacji i domysłów w historii egzegezy.

Według Filona Aleksandryjskiego Melchisedek był „chwilowo ucieleśnionym Logosem”, wtłoczonym w otchłań zaistniałą pomiędzy Bogiem a Przyrodą. Daleko posuniętą alegoryzacją Rdz 14, 18-20 redukuje historyczne cechy owego starotestamentowego tekstu do odwiecznych filozoficznych reguł Melchisedek jest królewskim umysłem, niepodobnym do despotycznego króla wydającego prawa i dekryty, jest on kapłańską przyczyną która darem wina uwalnia duszę z ziemskiej kontemplacji i uderza ją ezoteryczną niebieską mocą³.

Według tradycji samarytańskiej Melchisedek jest pierwszym kapłanem Boga Najwyższego, Salem jest identyfikowane z Sychem⁴, a góra Garizim jest nazywana górą Boga Najwyższego⁵.

W 11 Q Melchisedek 9 nn⁶, Melchisedek ucharakteryzowany został na mesjasza, a naród wybrany jest jego dziedzictwem. Melchisedek jest namaszczonego księciem zapowiedzianym w Dn 9, 25, spocznie na nim Duch Pana, ogłosi jeńcom wyzwolenie (Iz 61, 1). Zostanie posłany, by pocieszyć rozpaczających (por. Iz 61, 2-3). Melchisedek jest głównym aniołem wchodzącym w skład trybunału niebieskiego, stanie na czele wszystkich synów Bożych i dokona sądu nad Belialem i jego radą; dokona pomsty wyroków Bożych, w obronie wiernych i uwolni ich z rąk Beliala. Wykona także eschatologiczny sąd nad przewrotnymi duszami. I wtedy [w dniu pojednania] „jak powiedział: każecie dąć w róg...” (Kpł 25, 9)⁷.

Według 1QapGn Melchisedek jest synem Boga. Przyniósł Abrahamowi „jedzenie i napój”.

Józef Flawiusz traktuje Melchisedeka jako historyczną postać, nazywa go kananejskim władcą i przypisuje mu miano pierwszego kapłana Bożego, który zbudował Bogu świątynię, a nazwę miasta „Salem” zmienił na „Jeruzalem”⁸.

Późniejsza tradycja rabinacka identyfikuje Melchisedeka z Semem, najstarszym synem Noego (*Babylonian Talmud Nedarim* 32b; *Genesis Rabbah* 46,7; *Genesis Rabbah* 56,10; *Leviticus Rabbah* 25,6; *Numbers Rabbah* 4,8)⁹. Rabbi Hana bar Bizna cytując Rabbiego Symeona Hasida identyfikuje Melchisedeka z jednym spośród czterech kowali.

³ *Alegorie Praw* 3, 81.

⁴ Warto zauważyć, że hebrajskie עִיר שָׁכֶם (Rdz 33, 18) można tłumaczyć dwojako: „dotarł Jakub szczęśliwie do miasta Sychem”, albo: „dotarł Jakub do Salem miasta Sychem”; LXX podaje drugą wersję: καὶ ἦλθεν Ιακωβ εἰς Σαλημ πόλιν Σικιμων (Rdz 33, 18 LXX).

⁵ C. Brown, *New Testament Theology*, vol. 2, p. 591.

⁶ Eschatologiczny peszer z I wieku p.n.e. nawiązujący do Kpł 25, 13; Pwt 15, 2; Iz 61, 1; Ps 82, 1; Ps 7, 8-9; Ps 82, 2; Iz 52, 7; Dn 9, 25; Iz 61, 2-3; Kpł 25, 9.

⁷ 11Q13, 5-25.

⁸ J. Flawij, *Judiejskaja wojna*, VI, 10, 1; J. Flawiusz, *Dawne dzieje Izraela*, I, X, 2.

⁹ Por. Michel, Μελησιδέεκ, TWNT, Bd. IV, S. 573.

o których mówi w Za 2, 3 (*Talmud Babiloński Sukkah 52b*). W późnej literaturze żydowskiej można też znaleźć inne interpretacje: Melchisedek jako kapłan, kananejski władca łączący funkcję królewską z kapłańską¹⁰, jako archanioł Michał, jako wyidealizowany arcykapłan mesjańskiego wieku towarzyszący mesjaszowi (np. w qumrańskiej *Regule Wojny*).

To zainteresowanie postacią Melchisedeka, o którym ST wzmiankuje tylko w dwóch miejscach (Rdz 14, 18-20; Ps 110, 4), wynikało niewątpliwie z faktu, że Abraham złożył mu dziesięcinę i został przezeń pobłogosławiony. Zadawano więc pytanie, kim jest ów Melchisedek, któremu sam Abraham złożył dziesięcinę? Kim jest Melchisedek, który pobłogosławił Abrahama, w którego imieniu błogosławione mają być narody?

Jak więc widać w żydowskiej egzegezie wyróżniały się dwa kierunki: historyczna interpretacja Melchisedeka (Flawiusz) i alegoryczna interpretacja Melchisedeka (Filon). Oba te kierunki wejdą również do chrześcijańskiej egzegezy, która była mniej oryginalna i niemal ograniczyła się do powtórzenia tego, co już powiedzieli Żydzi. Jedyną przewagą chrześcijańskiej egzegezy jest to, że zwróciła uwagę na wyższość Melchisedeka nad Abrahamem, o czym rabinacka egzegeza starała się zapomnieć.

Justyn, Hipolit i Ireneusz interpretowali Melchisedeka historycznie, jako księcia kananejskiego sprawującego funkcję kapłańską. Orygenes i Dydim dopatrywali się w Melchisedeku anioła. Pierwotny Kościół dość powszechnie utożsamiał Melchisedeka z Chrystusem, nazywając Melchisedeka chwilowym wcieleniem Logosu (niewątpliwy wpływ Filona). Czasem jednak widziano w nim Ducha Świętego. U gnostyków Melchisedek był światłem oczyszczającym, natomiast melchisedekianie posunęli się jeszcze dalej i wprowadzili kult osoby Melchisedeka. Stawiano go wyżej niż Chrystusa, który miał być tylko odbiciem jego „największej mocy”. W dobie Reformacji M. Luter interpretował historycznie, utożsamiając go z Semem, synem Noego¹¹.

Dzisiaj przyjmuje się, że Melchisedek jest historyczną postacią i jest typem Chrystusa. Niemniej w komentarzach popularno-naukowych można znaleźć odważniejsze stwierdzenia, typu: „królewski kapłan Melchisedek to nikt inny, jak otoczona tajemnicą osoba naszego Pana Jezusa Chrystusa...”¹².

¹⁰ Łączenie tych dwóch funkcji było w starożytności nierzadkim zjawiskiem. F. Bleek, *Der Hebraerbrief...*, S. 285; C. Brown, *New Testament Theology*, vol. 2, p. 590.

¹¹ Michel, *Μελχισέδεκ*, TWNT, Bd. IV, S. 575.

¹² F. Laubach, *List do Hebrajczyków*, Warszawa 1983, s. 140.

Co mówi *List do Hebrajczyków* o Melchisedeku?

Autor *Listu do Hebrajczyków* najpierw streszcza relację Rdz 14, 17-20:

Ten to Melchisedek, król Salemu, kapłan Boga Najwyższego, który wyszedł na spotkanie Abrahama, gdy wracał po rozgromieniu królów, pobłogosławił mu, Abraham zaś dał mu dziesięcinę ze wszystkiego. (Hbr 7, 1-2a).

Następnie wyjaśnia znaczenie imienia Melchisedek:

Imię jego znaczy najpierw król sprawiedliwości, następnie zaś król Salemu, to jest król pokoju. (Hbr 7, 2b).

Μελχισέδεκ *Melchisedek* hebr. מֶלְכִי־צְדָק

W Iz 1, 21. 26 Jeruzalem nazywane jest „Ir ha sedek” (miasto sprawiedliwości); Jr 31, 23 ‘neweh sedek’ (dom sprawiedliwości); Ps 118, 19 ‘sza’are sedek’ (bramy sprawiedliwości).

Βασιλεὺς Σαλῆμ (hebr. מֶלְכִי שָׁלֵם) – *król Salemu, król pokoju*

Salem często odnoszono do jakiegoś historycznego miasta. Tradycja samarytańska identyfikuje Salem z Sychem¹³, czynią to również tłumacze LXX, ponieważ w Rdz 33, 18 miasto Sychem określili jako Σαλῆμ¹⁴. Natomiast według tradycji żydowskiej, opieranej na Ps 76, 3, gdzie מֶלְכִי występuje paralelnie do צִיּוֹן, oraz według świadectw Filona, Flawiusza i Targumu Onkelosa, Salem identyfikowany jest z Jerozolimą. Warto nadmienić, iż wzmiankowany na tabliczkach amarneńskich Uru-Salim harmonizuje מֶלְכִי שָׁלֵם. Hieronim utożsamiał go z Salem wzmiankowanym w J 3, 23, położonym na południe od Scytopolis¹⁵.

Jednak autor Hbr przekreśla wszystkie te spekulacje krótkim stwierdzeniem, że *król Salemu to jest król pokoju* (Βασιλεὺς Σαλῆμ, ὃ ἐστὶν Βασιλεὺς εἰρήνης). *Salem* nie jest dlań nazwą miasta, jest to określenie stanu panującego między narodami. Inaczej mówiąc królestwo Melchisedeka nie jest z tego świata i należy rozumieć go w kategoriach terytorialnych, jest on królem sprawiedliwości i pokoju (coś znacznie więcej niż król ‘sprawiedliwy’ i ‘pokojowy’), a jego królestwo, to królestwo sprawiedliwości i pokoju. Sprawiedliwość i pokój to dwa podstawowe atrybuty Mesjasza, który bywa określany jako „król sprawiedliwości” (שָׁר־שָׁלוֹם – Za 9, 9) bądź „książę sprawiedliwości” (Iz 9, 5). Tym samym autor *Listu do Hebrajczyków*, wyjaśnienia postaci Melchisedeka rozpoczyna od tego, że przywołuje nam na myśl królestwo mesjańskie. Melchisedek i królestwo me-

¹³ *The New International od New Testament*, vol. II, p. 591.

¹⁴ Patrz przyp. 2.

¹⁵ S. Łach, *List do Hebrajczyków*, s. 188.

sjańskie, jakkolwiek daleko do ich utożsamienia, zostają nagle w sposób niemal niezauważalny dla czytelnika, postawione obok siebie.

ἀπάτωρ, ἀμήτωρ *bez ojca, bez matki* (Hbr 7, 3)

Terminy te funkcjonowały w mitologii greckiej, określano nimi niektórych bogów (Hefajstos, Atena, Afrodyta). Hefajstos był ἀπάτωρ ponieważ urodziła go Hera bez udziału mężczyzny, Atena była ἀμήτωρ ponieważ narodziła się z głowy Zeusa, Afrodyta była ἀμήτωρ¹⁶. Oba te terminy nie były stosowane przez LXX, w NT pojawiają się tylko w tym jednym miejscu, autor mógł ich użyć ze względu na fakt, iż Gen 14, 18-20 nic nie mówi o rodzicach Melchisedeka (minimalistyczna interpretacja). Biorąc jednak pod uwagę sposób w jaki terminy te funkcjonowały w greckiej mitologii można zaryzykować maksymalistyczną interpretację – Melchisedek jest niezrodzony, jest odwieczny. Przy pomocy ἀπάτωρ i ἀμήτωρ autor ukazuje boską naturę Melchisedeka.

ἀγενεαλόγητος, *bez genealogii* (Hbr 7, 3)

Termin ten nie pojawia się nigdzie więcej w NT (ani w LXX); można go interpretować jako „nie mający poprzednika, ani następcy”¹⁷. W dawnym Izraelu nikt nie mógł wystąpić publicznie, ani nie mógł sprawować odpowiedzialnej funkcji, jeśli nie wykazał się posiadaniem genealogii (Ezdr 2, 59-62; Neh 7, 63-65)¹⁸. Toteż Izraelicie dziwnym mógł się wydać fakt, iż ktoś, kto nie posiada γενεαλογίας sprawuje urząd kapłański¹⁹, mało tego od niego bierze początek kapłaństwa mesjasza (Ps 110, 4). Lecz autor traktuje ἀγενεαλόγητος w boskim, a nie ludzkim wymiarze. Boską naturę Melchisedeka podkreślają słowa: μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζῶντος τέλους ἔχων. Wynika z nich, że Melchisedek nie ma ludzkiego przodka i nigdy się nie narodził, nigdy też nie umrze (a więc Melchisedek to „chwilowo ucieleśniony Logos”). Początek i koniec, alfa i omega (Ap 1, 8). Ἀπάτωρ, ἀμήτωρ również wskazywały na jego nieśmiertelność. W ten sposób odziera autor Melchisedeka ze wszelkich cech ludzkich (niezrodzoność, nie posiadanie rodziców), a słowa: ὁμοιωμένος δὲ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ (*przyrównany do Syna Bożego*) nadają tej postaci dodatkowo cechy boskie. Ze słów tych wynika również i to, że autor nie utożsamia Melchisedeka z Chrystusem, uważa natomiast, iż jest doń podobny, tzn. posiada podobną Chrystusowi naturę.

¹⁶ G. Schrenk, ἀπάτωρ, TWNT, Bd. V, S. 1021.

¹⁷ S. Łach, *List do Hebrajczyków*, s. 190.

¹⁸ F. Buchsel, ἀγενεαλόγητος, TWNT, Bd. I, s. 663; A. Schlatter, *Der Hebraerbrief*, S. 145.

¹⁹ W czasach Chrystusa niektórzy zakładali, że gdy mesjasz przyjdzie, nikt nie będzie wiedział skąd pochodzi (J 7, 27). Inni jednak twierdzili, że mesjasz przyjdzie z Betlejem, z rodu Dawida (7, 42).

Μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές *pozostaje kapłanem na zawsze* (Hbr 7, 3)

Psalmista miał na myśli mesjasza, autor Hbr idzie jeszcze dalej i przypisuje Melchisedekowi to, co psalmista powiedział o mesjaszu²⁰. Można pomyśleć, że autor utożsamia te dwie postacie, jakkolwiek nigdzie nie stwierdza o Melchisedeku: οὗτος ἔστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ (*ten jest Synem Bożym*), lecz jedynie: ἀφωμοιομένος τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ (*przyprowadzony do Syna Bożego*).

Zwrot εἰς τὸ διηνεκές, poza Hbr 7, 3 użyty w 10, 1; 12, 14 nie występuje w pozostałych księgach biblijnych; stosowany był w literaturze greckiej²¹ i jest ekwiwalentem biblijnego εἰς τὸν αἰῶνα. Oba te zwroty wyrażają tę samą ideę, ideę trwania w nieskończoność²², autor listu używa ich zamiennie. Stosując literacki εἰς τὸ διηνεκές podnosi niewątpliwie walory literackie swej księgi.

ἧ καὶ δεκάτην ἀπὸ πάντων ἐμέρισεν Ἀβραάμ *któremu Abraham dał dziesięcinę ze wszystkiego* (Hbr 7, 2)

Rdz 14, 20 LXX: καὶ ἔδωκεν αὐτῷ δεκάτην ἀπὸ πάντων; MT: לַחֲמִישָׁה יָבִין; LXX nie podaje ἐμέρισεν jak czyni to Hbr lecz: ἔδωκεν (hebr. יָבִין); ἀπὸ πάντων jest zgodne z LXX i MT, mogłoby zeń wynikać, iż Abraham złożył dziesięcinę z całego swego majątku, lecz wiersz 4. precyzuje, iż dziesięcina obejmowała tylko łup wojenny zdobyty przez Abrahama na pokonanych królach (Hbr 7, 4: δεκάτην ἐκ τῶν ἀκροθινίων). Podobne wyjaśnienie znajdujemy u Flawiusza (*Aniquitates* I, 10, 2: τὴν δεκάτην τῆς λείας), jakkolwiek w Rdz 14, 20 nie ma o tym wzmianki. Do faktu złożenia przez Abrahama dziesięciny autor jeszcze wróci w wierszu 4., gdzie wykorzysta go dla wykazania wyższości Melchisedeka nad Abrahamem: Θεωρεῖτε δὲ πηλίκος οὗτος, ἧ καὶ δεκάτην Ἀβραάμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκροθινίων ὁ πατριάρχης. *Zwróćcie uwagę na to, jak wielkim jest ten, któremu Abraham, patriarcha, dał dziesięcinę ze swoich łupów* (Hbr 7, 4). Autor rozumuje według następującej logiki: ten, który przyjmuje dziesięcinę jest większy od tego, który ją daje.

Prawo właśnie lewitów uczyniło odpowiedzialnymi za pobieranie dziesięcin od ludu (Lb 18, 20-32; Pwt 14, 22-29)²³. Dziesięcina wyrażała zależność od Boga i była for-

²⁰ O. Holtzmann, *Das Neue Testament*, Bd. II, S. 795.

²¹ Np. Appian B.C.I, s. 682: διὰ τὸ διηνεκές ἡρέθη (cyt. za: F. Bleek, *Der Hebraerbrief*, S. 293).

²² Ideę tę wyrażają również słowa: μήτε ζωῆς τέλος ἔχων (7, 3).

²³ Zwyczaj dawania dziesięciny istniał już wcześniej u ludów semickich (i nie tylko). Dziesięcinę składano królom, kapłanom. Pizystrat zarządził, by każdy Ateńczyk płacił mu dziesięcinę (Diogenes Laertios, *Żywoty i poglądy słynnych filozofów* I, 53). O dziesięcinie mówi również Arystoteles (*Ustrój polityczny Aten* XVI).

mą wdzięczności za materialne powodzenie²⁴. Dziesięcina dobrowolna w czasach patriarchów (Abraham, Jakub), stała się obowiązkowa w czasach Prawa.

Można zauważyć, jakkolwiek sam autor nie stosuje tu wyraźnego rozgraniczenia, iż wiersze 4 i 5 mówią o dwóch różnych dziesięcinach: 1 – składana dobrowolnie z wdzięczności za powodzenie, 2 – obowiązkowa, nakazana przez Prawo. Pierwsza składana jest w duchu nowotestamentowego, druga zaś w duchu starotestamentowego Prawa. Lecz autora interesuje przede wszystkim stosunek wzajemny, zachodzący pomiędzy Abrahamem, lewitami i Melchisedekiem.

καὶ τὸν ἔχοντα τὰς ἐπαγγελίας, εὐλόγηκεν *i mającego obietnice pobłogosławił* (7, 6)

Izraelici przykładali wielką wagę do błogosławieństwa. Już pierwszy człowiek został pobłogosławiony zaraz po stworzeniu (Rdz 1, 28), potomstwo Adama było rezultatem tego błogosławieństwa. Podobnie rodzina Noego, po opuszczeniu arki, została pobłogosławiona przez Boga (Rdz 9, 1), potomstwo synów Noego jest rezultatem tego błogosławieństwa. Po raz trzeci z błogosławieństwem mamy na kartach biblijnych do czynienia w Rdz 12, 3. Całe dzieje Izraela są rezultatem tego błogosławieństwa. Wszystkie te trzy wymienione błogosławieństwa udzielane były człowiekowi przez samego Boga. Stwórca pobłogosławił swemu stworzeniu. W ST mamy przykłady błogosławieństw udzielanych przez ojców swoim synom. Izaak błogosławi Jakuba (Rdz 27, 28-29), Jakub błogosławi swoich synów (Rdz 48-49). Chodzi tu nie tylko o błogosławieństwo udzielane przez starszemu młodszemu, chodzi tu o przekazywanie błogosławieństwa Abrahama następnym pokoleniom²⁵. Lb 6, 22-27 nadmienia o trzecim rodzaju błogosławieństwa, błogosławieństwie udzielanym Izraelitom przez kapłanów. Błogosławieństwo udzielone Abrahamowi przez Melchisedeka, należy niewątpliwie do tej trzeciej grupy błogosławieństw, gdyż Melchisedek pobłogosławił w imieniu Boga (Rdz 14, 19)²⁶.

Χωρὶς δὲ πάσης ἀντιλογίας τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται. *A nie podlega to wątpliwości, że mniejszy przez większego jest błogosławiony* (Hbr 7, 7).

W 7, 4 autor wskazał już na wielkość Melchisedeka wynikającą z faktu, iż Abraham złożył mu dziesięcinę, tutaj na podstawie błogosławieństwa złożonego Abrahamowi przez Melchisedeka wykazuje wyższość Melchisedeka nad Abrahamem. Wyższość ta nie

²⁴ Abraham złożył dziesięcinę z wdzięczności za odniesione zwycięstwo, Jakub w Rdz 28, 20-21 zaznaczył, iż będzie czcił Boga i dawał mu dziesięcinę jeżeli będzie mu się powodziło.

²⁵ Nieco inny charakter musi mieć błogosławieństwo dane faraonowi przez Jakuba (Rdz 47, 10).

²⁶ LXX: Εὐλογημένος Ἀβραμ τῷ θεῷ τῷ ὑψίστῳ ὃς ἔκτισεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. MT: :פְּרָדָה אַבְרָם לְאֵל עֶלְיֹן קִנָּה שְׂמִים וְאַרְבָּ:

jest oparta na zajmowanej pozycji społecznej, czy na uznaniu społecznym, wyższość ta wynika z ustanowienia Bożego.

Καὶ ὧδε μὲν δεκάτας ἀποθνήσκοντες ἄνθρωποι λαμβάνουσιν, ἐκεῖ δὲ μαρτυρούμενος ὅτι ζῆ. *Tutaj dziesięcinę biorą ludzie śmiertelni, tam ten, o którym zaświadczone, że żyje* (Hbr 7, 8).

Mniejszy jest człowiekiem śmiertelnym, *wiekszy* jest tym, o którym poświadczono że żyje. Autor ponownie przypisuje Melchisedekowi to, co *Pismo* mówi o Chrystusie (Ps 110, 4), znów mogłoby się wydawać, że autor identyfikuje Melchisedeka z Chrystusem; świadczyć to może o niezdecydowaniu autora. Zachodzi jednak również i taka możliwość, że odbiorcy tego listu, Żydzi, nie byli całkowicie gotowi do przyjęcia kategorycznego stwierdzenia, że Melchisedek jest Chrystusem. Przyjęcie takowego stwierdzenia naruszało ich dotychczasowe przekonania i ich sposób myślenia. Autor jest więc ostrożny, chce przede wszystkim zmusić ich do myślenia i samodzielnego wyciągnięcia nasuwającego się wprost wniosku. Anonimowość listu to jeszcze jeden dowód na daleko posuniętą ostrożność. Przynajmniej niektórzy z odbiorców listu mogli być uprzedzeni do jego autora, nie trzymającego z judeo-chrześcijanami.

ὧδε – ἐκεῖ, *tutaj* – *tam* mówią o dwóch dziesięcinach i dwóch porządkach (porządku Aarona i porządku Melchisedeka). Być może autor używając odnośnie Melchisedeka sformułowania μαρτυρούμενος ὅτι ζῆ chciał powiedzieć, iż porządek Melchisedeka jest wiecznym w przeciwieństwie do porządku Aarona, który się skończył wraz z ST.

Wywody Hbr 7, 1-10 tworzą układ chiastyczny:

- 7, 1 Melchisedek wyszedł na spotkanie Abrahamowi
- 7, 2 Abraham dał dziesięcinę ze wszystkiego
- 7, 3 trwa kapłanem na zawsze
- 7, 4 jak wielki jest ten, któremu Abraham złożył dziesięcinę
- 7, 5 ci, którzy są z synów Lewiego, pobierają zgodnie z Prawem dziesięcinę
- 7, 6 ten, który nie pochodził z nich swego rodu otrzymał dziesięcinę
- 7, 7 mniejszy przez większego jest błogosławiony
- 7, 8 ten, o którym zaświadczone że żyje
- 7, 9 przez Abrahama i Lewi dał dziesięcinę
- 7, 10 kiedy spotkał go Melchisedek

PODSUMOWANIE

W wierszach 1-2a autor streszcza Rdz 14, 17-20, w wierszach 2b-3 wyjaśnia kim jest Melchisedek, wiersze 4-7 udowadniają wyższość Melchisedeka nad Abrahamem, wiersze 8-10 wykazują wyższość Melchisedeka nad Lewim.

Ponadto w Hbr 7, 20-21 autor sięga po jeszcze jeden argument, kapłani z linii Aarona zostali wprowadzeni na swój urząd bez przysięgi, Bożej przysięgi, *Ten natomiast na podstawie przysięgi: Poprzysiął Pan i nie pożałuje, Ty jesteś kapłanem na wieki.*

Zdawać by się mogło, że autor Hbr chce utożsamić Melchisedeka z Chrystusem. Bo komuż innemu przysługują przypisane mu atrybuty jeśli nie Chrystusowi. To o Chrystusie złożono świadectwo, że żyje, to przecież Chrystus pozostaje kapłanem na wieki. Ale autor, pomimo że uczynił wszystko, by upodobnić Melchisedeka do Chrystusa, nigdzie nie stawia między nimi znaku równości. Stwierdza nawet raz, że został on *przyrównany do Syna Bożego* (Hbr 7, 3), a to przemawia na rzecz rozróżniania tych dwu postaci. Odnieść można więc wrażenie, że autor doskonale wie, jaka istnieje współzależność między Melchisedekiem a Abrahamem i Lewim oraz między Chrystusem a Abrahamem i Lewim, nie wie jednak jak jest współzależność między Melchisedekiem a Chrystusem. Poza tym jednym szczegółem wszystko inne przemawia na rzecz identyfikacji. Czyżby autor Hbr nie wiedział kim jest Melchisedek? Skąd to jego niezdecydowanie? Ucieka przed udzieleniem odpowiedzi na to pytanie? Może celowo nie mówi wprost czytelnikowi kim jest Melchisedek, a wyliczając te jego atrybuty które przywołują na myśl Chrystusa chce, aby czytelnik sam rozstrzygnął kwestię: kim jest Melchisedek?

Nietrudno zauważyć, że autor pominął jeden szczegół z Rdz 14, 18 – Melchisedek dał Abrahamowi chleb i wino. Nie jest to wcale błahy szczegół, przywołuje on na myśl eucharystię. Analogia sama przecież się nasuwa. Gdyby natchnionemu autorowi zależało na usilnym przekonaniu czytelnika, że Chrystus jest Melchisedekiem, nie pominąłby takiego szczegółu milczeniem. A może autor nie chciał być aż tak natarczywy i zostawił coś czytelnikowi coś do zrobienia.

Identyfikacja Melchisedeka z Chrystusem znajduje nieoczekiwane wsparcie w słowach Jezusa: Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν, καὶ εἶδεν καὶ ἐχάρη *Abraham, ojciec wasz, cieszył się, że mógł oglądać mój dzień, oglądał i cieszył się* (J 8, 56). Chrystus nie powiedziałby tego, gdyby nie zostało to opisane na kartach *Pisma Świętego*. Życie i działalność Abrahama opisane zostało w Rdz 12, 1 – 25, 11. Znajdujemy tam tylko jedną postać, którą mógłby być Chrystus – Melchisedek.

Artykuł ten jest rozszerzoną, uzupełnioną i uaktualnioną wersją artykułu:
Kim jest Melchisedek?, Chrześcijanin 1994, nr 11-12, ss. 8-9.